SKATTENYTT

OFFICIELLT ORGAN FÖR TAXERINGSNÄMNDSORDFÖRANDENAS RIKSFÖRBUND

NR 10 1980

# Livränta vid förvärv av egendom — s k egendomslivränta

*Av bankjuristen Jan Andersson*

## I. Allmänt om egendomslivränta

Vid försäljning av fast egendom, aktier och andelar i bolag, enskild rörelse och annan egendom har det blivit allt vanligare att säljaren helt eller delvis, dvs förutom en fast köpeskilling, betingar sig en livränta av köparen. Skälen härtill är bl a att köparen ofta kan ha svårt att få ihop så stort beskattat kapital som erfordras för att erlägga köpeskillingen för egendomen på en gång samt att säljaren med en livräntekonstruktion många gånger kan få mer pengar i handen efter skatt än om en fast bestämd köpeskilling tagits till beskattning på en gång.

Livräntan är skattepliktig för säljaren allt eftersom den blir tillgänglig för lyftning och avdragsgill för köparen när den utges. Särskilt avdragsrätten har — med hänsyn till våra höga marginalskatter — bidragit till den ökade användningen av livräntekonstruktioner i samband med försäljning av egendom. Även sådana skäl som att säljaren inte kan eliminera exempelvis en realisationsvinst genom att få uppskov med den eller dispens för tecknande av en engångsbetald pensionsförsäkring, har på senare tid gjort livräntekonstruktioner vanliga.

Grunden för den nu angivna skatterättsliga reciprociteten finner man i 31 §



Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-07 17:23:10

respektive punkt 5 anvisningarna till 46 § kommunalskattelagen (KL). Sålunda sägs i 31 § KL att med tjänst jämställs periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk intäkt, i den mån beloppet inte är undantaget från skatteplikt enligt 19 § KL.[1] Avdragsrätten för köparen regleras i 20 § och — som nyss nämnts — i punkt 5 anvisningarna till 46 § KL. Det senare lagrummet har följande lydelse:

Som förutsättning för allmänt avdrag för periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk utbetalning enligt denna punkt gäller att understödet icke utgått till mottagare i givarens hushåll eller, om icke understödet utgjort skadestånd, till mottagare under 18 år eller till mottagare vars utbildning icke är avslutad.

Avdrag medgives med utgivet belopp för periodiska utbetalningar

— till make eller förutvarande make sedan underhållsskyldigheten dem emellan reglerats;
— till tidigare anställd;
— som utgör skadestånd, dock vid personskada endast med belopp som för mottagaren utgör ersättning för förlorad inkomst av skattepliktig natur eller för förlorat underhåll;
• som utgör livränta eller därmed jämförligt vederlag vid förvärv av egendom genom köp, byte eller därmed jämförligt fång;
— på grund av föreskrift i testamente;
— från juridisk person.

För annat periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk utbetalning medgives avdrag med högst 5 000 kr för varje mottagare. Har givaren under beskattningsåret varit gift och levt tillsammans med sin make, får sådant avdrag åtnjutas för dem båda gemensamt med 5 000 kr.

Som framgår av andra stycket medges avdrag med *utgivet belopp* bl a för periodiska utbetalningar som utgör livränta eller därmed jämförligt vederlag vid förvärv av egendom genom köp, byte eller därmed jämförligt fång. I praktiken innebär detta att avdrag endast torde kunna påräknas för utbetalningar till den som överlåtit egendomen. Om t ex en av två makar är ägare till egendomen kan denne alltså inte vid försäljningen betinga sig att livräntan eller del därav skall utbetalas till den andre maken. En annan sak är emellertid att livräntan efter den livränteuppbärande makens död kan komma att utgå till den andre maken på grund av att detta avtalats i köpekontraktet med köparen.

Några beloppsbegränsningar för livränteutbetalningarna gäller heller inte. Livräntan kan vara praktiskt taget hur stor som helst. Begränsningsreglerna i 46 § 2 mom KL rörande avdrag för avgift för pensionsförsäkring äger ingen analog tillämpning. Beloppsgränsen 5 000 kr enligt tredje stycket har endast avseende på s k frivilliga periodiska understöd och äger sålunda inte tillämpning på avyttringssituationerna.

Av förutsättningarna i första stycket framgår vidare, att avdragsrätt inte föreligger för utbetalningar till

• mottagare (säljare) i givarens (köparens) hushåll
• mottagare (säljare) under 18 år, eller
• mottagare (säljare), vars utbildning inte är avslutad

Slutligen gäller avdragsrätten i princip endast vid onerösa överlåtelser, dvs vid förvärv genom köp, byte eller därmed jämförligt fång.



Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-07 17:23:10

Om vederlaget vid förvärv av egendom erläggs i form av delbetalningar under en viss tidsrymd, kommer de uppskjutna delbetalningarna i normala fall att innehålla även ränta — delbetalningarna kan t o m uteslutande bestå av ränta — på den del av vederlaget, varmed uppskov med betalningen erhållits. Såsom köpeskilling bör i sådana fall betraktas endast själva valutan för den avyttrade egendomen, däremot inte vad som kan utgöra ränta på valutan. Då delbetalningarna rymmer både köpeskilling och ränta av någon storlek, bör hänsyn tas till räntan vid bestämmande av köpeskillingens storlek. Detta torde dock förutsätta att köpeavtalet ger uttryck för att delbetalningarna innefattar ränta.

*RÅ 1972 Fi 694:* S sålde 1966 sin åkerirörelse för 60 000 kr. Köpeskillingen skulle erläggas med 1 000 kr per månad från den 1 sept 1966. Ränta skulle inte utgå. I sin självdeklaration 1967 upptog S endast 43 000 kr som intäkt av försäljningen av rörelsen. Han yrkade att resterande 17 000 kr, som påstods utgöra ränta på köpeskillingen 43 000 kr, skulle upptagas till beskattning de fem följande åren, varvid 1/5 eller 3 400 kr skulle anses belöpa på ettvart av dessa år. *RR:* Vad S påstått om att viss del av köpeskillingen innefattar ränta har ej kommit till uttryck i köpeavtalet mellan parterna. Vid sådant förhållande och med hänsyn till vad i övrigt förekommit skall hela köpeskillingen eller 60 000 kr upptagas som intäkt i rörelsen under beskattningsåret.

När köpeskillingen utgår i form av livränta eller andra livsvariga förmåner är det omöjligt att exakt beräkna nuvärdet av köpeskillingen till följd av den osäkerhetsfaktor som ligger i ovissheten om mottagarens livslängd. Någon uppdelning på amorterings- och räntedel sker därför inte i sådana fall.

I detta sammanhang må också erinras om ett stadgande i 20 § KL, som säger att kapitalavbetalningar på skuld inte är avdragsgilla, inte ens under periodicitetens täckmantel.

*RÅ 1970 Fi 1750:* E hade vid arvskifte 1943 efter sin fader tillskiftats vissa fastigheter. I anslutning därtill förband han sig enligt skuldebrev att på vissa villkor betala 20 000 kr till två andra dödsbodelägare. Enligt en 1957 upprättad handling förband sig E att inlösa de båda skuldebreven på så sätt, att han till innehavarna av vartdera skuldebrevet under fyra år såsom periodiskt understöd erlade 6 000 kr för år att utbetalas med 3 000 kr vid hel- och halvårsskiften. I sin självdeklaration 1962 yrkade E allmänt avdrag för de under beskattningsåret gjorda utbetalningarna. *RR:* Såsom KR funnit, har ifrågavarande utbetalningar skett till reglering av den skuld E påtagit sig i samband med arvskiftet efter fadern. Den omständigheten, att skulden fördelats till betalning under ett antal år, kan icke föranleda, att utbetalningarna skall hänföras till sådana periodiska utbetalningar, för vilka avdrag får göras enligt 46 § 2 mom första stycket 1) KL och 4 § 1 mom andra stycket SI. Ej heller har förebragts utredning, som kan medföra att någon del av utbetalningarna skulle såsom ränta eller av annat skäl vara avdragsgill.

Det sagda innebär dock inte att köparen vid t ex förvärv av enskild rörelse skulle vägras avdrag för den del av köpeskillingen som erläggs i form av amorteringar under några år, dvs under så kort tid att den ej kan falla under begreppet livränta. Avdraget kommer emellertid till synes på det sättet, att avskrivning får göras på hela anskaffningskostnaden för exempelvis ett inventarium, även om det inköpts på avbetalning. Däremot får amorteringarna inte



Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-07 17:23:10

dras av i räkenskaperna. Om sådant avdrag vore tillåtet, skulle köparen erhålla ett dubbelavdrag.

Inte heller får en köpare som erlägger likvid för t ex en rörelse i form av livränta eller där med jämförligt vederlag, i sin bokföring aktivera anskaffningsvärdet för någon rörelsetillgång med belopp som svarar mot värdet av livräntan. Han får ju, som vi sett, i stället avdrag för de årliga utbetalningarna till säljaren. Följaktligen får köparen vid en framtida försäljning av rörelsen inte heller räkna av någon anskaffningskostnad för tillgång som förvärvats genom betalning av livränta. Har köparen förvärvat rörelsen enbart genom utbetalning av livräntebelopp blir alltså, när han i sin tur säljer rörelsen, hela köpeskillingen beskattad. Det sagda framgår av följande rättsfall.

*RSN 1959 nr 4:4:* A ägde vissa tomter, vilka utgjorde varulager i jordstyckningsrörelse. Fastigheterna hade ett sammanlagt taxeringsvärde av 42 000 kr. De var bokförda till 23 000 kr. A tänkte överlåta fastigheterna till sina barn och deras makar, bl a B, mot en livränta, vars kapitaliserade värde skulle uppgå till 233 000 kr, vilket motsvarade tomternas beräknade saluvärde. Både livräntans kapitaliserade värde och dess årliga belopp var avsedda att beräknas enligt försäkringstekniska grunder. Hos RSN anhöll A och B om förhandsbesked på följande frågor: 1) Föranleder A:s försäljning mot livränta till barnen och deras makar, att A beskattas för livräntans kapitaliserade värde som inkomst av rörelse eller skall A årligen som inkomst upptaga uppburen livränta? 2) Äger B och övriga köpare rätt att årligen åtnjuta avdrag för den till A utbetalade livräntan? I vad skulle frågorna 1) och 2) bedömas annorlunda om barnen m fl i sin tur försäljer tomterna för en köpeskilling, motsvarande livräntans kapitaliserade värde? Är det vidare av betydelse om livräntan beräknas enligt försäkringsanstalternas grunder eller enligt de vid SF fogade tabellerna? 3) Skall, oaktat att livräntan beräknas med tillämpning av de för försäkringsanstalterna gällande grunderna, barnens m fl ingångsvärde å tomtlagret (vid deras inkomsttaxering efter en framtida försäljning) beräknas med utgångspunkt från de vid SF fogade tabellerna? *RSN* meddelade följande förhandsbesked: RSN förklarar att — om A på angivet sätt överlåter ifrågakomna tomter, vilka utgöra varulager i en av A bedriven rörelse, till sina barn och dessas makar mot vederlag av en årlig livränta — skall vederlaget, med hänsyn till den form i vilken det utgår, inkomstbeskattas hos A allenast i den mån årsbeloppen bliva för A tillgängligt för lyftning och skola utgivarna av vederlaget vid inkomsttaxeringen äga rätt till avdrag för årsbeloppen, i den mån beloppen utbetalas, samt att utgivarna av vederlaget som följd härav icke vid inkomsttaxeringen äga tillgodoräkna sig något ingångsvärde å tomterna. Vad RSN sålunda förklarat skall gälla även för det fall att utgivarna av vederlaget i sin tur avyttra fastigheterna för en köpeskilling motsvarande livräntans kapitaliserade värde samt oavsett om sistnämnda värde beräknats enligt försäkringsanstalternas grunder eller enligt de vid SF fogade tabellerna. *RR:* ej ändring.

*RÅ 1967 Fi 639:* A förvärvade hösten 1963 B:s tandläkarpraktik. Vid köpet värderades denna till 40 000 kr, men detta belopp angavs icke i det upprättade kontraktet. Likvid för rörelsen skulle erläggas i form av livränta med 375 kr i månaden fr o m den 1 oktober 1965 t o m den 30 september 1978. I kontraktet föreskrevs även bl a, att säljaren skulle äga arbeta i rörelsen, att köparen skulle svara för personal- och övriga kostnader som uppstod därigenom och att säljaren skulle till köparen avstå 50% av inarbetade belopp såsom kostnadsandel. Parterna avsåg att återföra äganderätten till praktiken till B, som skulle köpa praktiken för 50 000 kr, varav 10 000 avsåg nyinköpta inventarier att likvideras delvis genom avstående av ogulden livränta och delvis med kontanter. A och B hemställde hos RSN om förhandsbesked betr följande frågor: 1) Kan B eftertaxeras betr 1963 års försäljning? 2) Äger B göra avskrivningar med köpeskillingen 50 000 kr som underlag eller endast med 10 000 kr, motsvarande nyinköpta inventarier? 3) Skall tidigare vid beskattning avdragna pensionsbelopp återföras till beskattning hos A? 4) Medför upphörandet av pensionsförpliktelsen skattskyldighet för A? *RSN* meddelade den 28 oktober 1966 följande för-



Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-07 17:23:10

handsbesked: RSN finner, att B år 1963 försåld den av honom bedrivna tandläkarpraktiken till A mot vederlag i form av en med visst belopp per månad under tretton års tid utgående livränta. RSN finner vidare, att A nu överväger att sälja tillbaka tandläkarpraktiken till B för 50 000 kr att likvideras — förutom med visst belopp kontant — genom avstående av ogulden del av ifrågakomna livränta. RSN finner slutligen, att det vid försäljningen år 1963 avtalade vederlaget, med hänsyn till formen för utbetalningarna och omständigheterna i övrigt skolat beskattas enligt de grunder, som gäller för beskattning av livränta. På grund av vad sålunda upptagits besvarar RSN nekande de under 1), 3) och 4) i ansökningen framställda frågorna. Vidkommande frågan under 2) i ansökningen förklarar RSN, att B är berättigad till avdrag för värdeminskning på grundval av köpeskillingen 50 000 kr, i den mån nämnda köpeskilling belöper på tillgångar av avskrivningsgill natur. — I besvär till RR yrkade TI, att B skulle äga åtnjuta värdeminskningsavdrag endast på den del av köpeskillingen, som B erlade kontant. *RR:* De vid B:s överlåtelse av kliniken avtalade periodiska utbetalningarna har behandlats såsom periodiskt understöd, för vilket A ansetts berättigad till avdrag och B skattepliktig. Kapitalvärdet av dessa betalningar vid tiden för avtalet har därmed icke ansetts såsom intäkt för B eller såsom anskaffningsvärde av beskaffenhet att grunda rätt till värdeminskningsavdrag för A. I överensstämmelse härmed är kapitalvärdet av återstående betalningar vid tiden för B:s återförvärv av kliniken, från vilka betalningar B skall avstå, icke att anse såsom utgift eller kostnad. Nämnda värde får därför icke tagas i beräkning vid bedömande av B:s avdrag för värdeminskning av tillgångar av avskrivningsgill natur. På grund härav prövar RR lagligt att med ändring av förhandsbeskedet i vad det överklagats förklara, att B icke äger åtnjuta avdrag för värdeminskning beräknat å vad vid återförvärv av praktiken tillgodoräknas honom för avstående av rätten till livränta.

*RÅ 1969 ref 23:* Dagny H förvärvade 1961 varulager, inventarier m m i en av säljaren bedriven rörelse på villkor dels att hon till säljaren eller dennes successorer utgav en livränta under 15 år, räknat från den 1 januari 1961, med 3 455 kr för år, dels att hon i sin ingående balansräkning för 1961 som tillgång upptog varulagret efter avskrivning till ett belopp av 16 023 kr. *TN* medgav vid 1962 års taxering Dagny H avdrag för periodiskt understöd med yrkat belopp, 3 455 kr, men vägrade avdrag för ingående varulager med 16 023 kr. *RR,* som bortsåg från förpliktelsen att ta upp lagrets ingående värde till 16 023 kr, yttrade: Med hänsyn till den form, i vilken vederlaget för den av Dagny H förvärvade rörelsen utgår, äger hon rätt till avdrag för årsbeloppen i den mån beloppen utbetalas. Dagny H äger som följd härav icke vid inkomsttaxeringen därjämte åtnjuta avdrag för ingångsvärde å varulagret. På grund av det anförda fastställer RR (med undanröjande av PN:s beslut och KR:s utslag) TN:s beskattningsåtgärder.

## II. Försäljning av egendom mot vederlag som är jämförligt med livränta

Själva begreppet livränta förutsätter i princip en livsvarig rätt. Från en köpares synpunkt är det självfallet en fördel om de periodiska utbetalningarna kunde begränsas till ett visst bestämt antal år i stället för att utges under säljarens återstående livstid. Egendomens värde kan i sådant fall ligga till grund för antalet utbetalningar och deras belopp. Det hasardbetonade moment som ligger i säljarens livslängd elimineras. Fråga uppkommer då om detta är möjligt med bibehållen avdragsrätt för köparen och beskattning av utbetalningarna hos säljaren såsom för inkomst av tjänst allteftersom de utfaller. Lagstiftaren har i punkt 5 anv till 46 § KL använt lokutionen ”periodiska utbetalningar som utgör livränta eller därmed jämförligt vederlag”. Vad som är med en livsvarigt utgående rättighet jämförligt vederlag kan däremot vara svårare att fastställa. Helt allmänt kan sägas att utbetalningens karaktär av livränta más-



Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-07 17:23:10

te väga över draget av kapitalavbetalning. Även om slutsumman är definitivt bestämd kan med livränta jämförligt vederlag anses vara för handen, bara utbetalningstiden är förhållandevis lång.

Utformningen av stadgandet har säkerligen skett mot bakgrund av den rättspraxis som tidigare utbildat sig på området. Den torde kunna sammanfattas på följande sätt.

Någon bestämd tidsgräns för att beskattningsfrågan skall bedömas på samma sätt som i det rena livräntefallet kan inte urskiljas i praxis. Frågan bedöms nämligen olika med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Ju äldre en säljare är, desto kortare tid godtas. Ohälsa hos säljaren torde också ha viss betydelse i sammanhanget. Om säljaren har uppnått pensionsålder, synes en tidsrymd av 10—13 år krävas. Är säljaren dessutom sjuk, kan troligen en 10-årsperiod i regel godtas. Några rättsfall kan exemplifiera det sagda:

*RÅ 1957 Fi 2467:* J sålde 1942 en mejerirörelse till en centralförening med samma ändamål. I samband därmed tillförsäkrades J, hans hustru eller deras rättsinnehavare ett årligt belopp på 5 000 kr fr o m den 1 juli 1943 intill dess 100 000 kr betalats ut, dvs 20 år framåt i tiden. *PN* tog upp årsbeloppet för 1949 till beskattning vid 1950 års taxering. J yrkade hos KR att inte bli beskattad för beloppet under påstående, att ifrågavarande 5 000 kr utgjorde ersättning för goodwill. *KR* fann att även om utbetalningen på 5 000 kr utgjort ersättning för goodwill, beloppet likväl med hänsyn till att utbetalningarna fastställts att fortgå under en tidsperiod av 20 år fick anses utgöra sådan periodisk intäkt, för vilken J jämlikt 31 § KL var skattskyldig såsom för inkomst av tjänst. *RR:* ej ändring.

*RSN 1959 nr 4:5:* I detta förhandsbesked, som inte överklagades till RR, ansågs den mellan de tilltänkta parterna föreslagna utbetalningstiden, 15 år, som tillräcklig för att utbetalningarna skulle tas till beskattning som inkomst av tjänst. Sökanden var född 1894.

*RSN 1959 nr 5:3:* Sökanden av förhandsbeskedet var född 1897. Han frågade, om det var tillräckligt att livräntan utgick under 10, 15 resp 20 år. RSN fann att 10 år var för kort tid medan utbetalningar under 15—20 år skulle medföra att dessa beskattades som inkomst av tjänst i den mån de blev för sökanden tillgängliga för lyftning. Förhandsbeskedet överklagades inte.

*RÅ 1961 Fi 161:* Aina I, född 1904, överlät genom köpekontrakt den 7 oktober 1953 en av henne bedriven affärsrörelse för 5 000 kr. Enligt ett samma dag i anslutning till nämnda kontrakt mellan Aina I och köparen träffat avtal förband sig köparen att till Aina I eller, om hon avled, till hennes rättsinnehavare på grund av hennes och hennes framlidne mans mångåriga verksamhet i rörelsen utbetala en årlig pension av 5 000 kr. Pensionen skulle utgå förskottsvis under 14 år med början den 1 januari 1954. *PN* ansåg den utfästa årliga pensionen utgöra del av köpeskillingen för rörelsen och höjde därför den redovisade rörelseinkomsten med (14 × 5 000 =) 70 000 kr. *KR:* ej ändring. *RR* nedsatte taxeringarna med följande motivering: Väl måste de såsom pension betecknade årliga utbetalningarna, vilka tillförsäkrats Aina I i samband med ifrågavarande överlåtelse, anses utgöra del av köpeskillingen för rörelsen. Med hänsyn till den tid, varunder utbetalningarna fastställts att utgå, skola desamma dock icke tagas till beskattning hos Aina I annorledes än såsom inkomst av tjänst allteftersom de bliva för henne tillgängliga för lyftning (ink tax 1954).

*RÅ 1965 Fi 1348:* H sålde den 14 december 1945 sin rörelse och betingade sig därvid av köparen bl a ett årligt belopp av 9 000 kr, som skulle utgå intill två år efter H:s död, dock högst under 13 år. *RR* anförde med ändring av underinstansernas beslut följande: I målet är upplyst att H vid överlåtelse den 14 december 1945 av en av honom bedriven rörelse betingat sig, förutom viss kon-



Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-07 17:23:10

tant ersättning, bl a ett belopp å 9 000 kr årligen att utgå intill dess två år förflutit från hans död, dock högst under 13 år. Med hänsyn till vad sålunda överenskommits rörande betingelserna för de årliga utbetalningarna ävensom till villkoren i övrigt för överlåtelsen får ifrågavarande belopp anses utgöra sådan periodisk intäkt, för vilken H jämlikt 31 § KL är skattskyldig såsom för inkomst av tjänst (ink tax 1959).

*RÅ 1970 Fi 1072:* I detta fall, som brukar anföras (se t ex prop 1973: 181 sid 24) som exempel på ett livräntefall, godtogs inte en 10-årsperiod. (jfr dock RÅ 1962 ref 14, refererat i det följande, där man godkände 10-årsgränen).

Den omständigheten att utbetalningar under 10—13 år godtagits för att utbetalningarna skall betraktas som livränta, behöver i och för sig inte innebära avsteg från principen att livränta förutsätter en livsvarig rätt. En periodisk utbetalning under så lång tid som 10—13 år kan med hänsyn till säljarens höga ålder och ohälsa anses utgöra en verklig livränta. Stöd för ett sådant resonemang och för övrigt i viss mån även för rättspraxis på nu ifrågavarande område kan man finna i den till lagen om statlig förmögenhetsskatt fogade kapitaliseringstabellen III. Den visar att kapitalvärdet av en livsvarig livränta på 1 krona om året för en person, som uppnått en ålder av 59—61 år, är 11 kronor, dvs 11 gånger så stort som årsbeloppet. Har personen ifråga uppnått en ålder av 62—64 år, är värdet bara 10 gånger så stort etc. Årliga utbetalningar till säljare i de angivna åldersgrupperna borde därför i princip kunna godtas som med livränta jämförligt vederlag om utbetalningarna sker under 11 respektive 10 år etc. I vart fall bör detta vara fallet om man till de angivna talen lägger 1 år och således ”spränger” ramarna för de kalkyler som ligger till grund för kapitaliseringstabellen.

I litteraturen (se t ex Ekman-Tivelius: Skatt på aktier s 11) har hävdats att en periodisk utbetalning som utgår under minst 10 år kan jämställas med en livränta. Denna beskrivning av rättsläget är kanske väl kategorisk. Visserligen kan man finna visst stöd för detta i RSV:s nämnds för rättsärenden beslut under senare år, men knappast i regeringsrättens praxis. De fall som kommer upp till regeringsrätten i dag är mycket få, beroende på att taxeringsintendenterna i regel tillstyrker ansökningar som upptar utbetalningstider på 10 eller fler år. Min erfarenhet är dock att regeringsrätten gör en bedömning i varje enskilt fall mot bakgrund av säljarens ålder, hälsotillstånd och omständigheterna i övrigt.

Vill man försäkra sig i förväg om att utbetalningarna kommer att tas till beskattning som inkomst av tjänst, är det lämpligt att begära ett förhandsbesked hos nämnden för rättsärenden. Denna typ av ärenden är för övrigt en av de vanligaste hos nämnden. Man bör inte fråga vilken utbetalningstidsrymd som är den kortaste för att utbetalningarna skall tas till beskattning som inkomst av tjänst. En sådan fråga kan avvisas. I stället bör alternativa frågor ställas, t ex ”Kommer de årliga utbetalningarna att beskattas som inkomst av tjänst om de utgår under a) 10 år, b) 11 år, c) 13 år?”



Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-07 17:23:10

### III. Några praktiska synpunkter på livräntekonstruktioner

Arrangemanget med att helt eller delvis ersätta köpeskillingen för viss egendom med en livränta eller därmed jämförligt vederlag är för säljarens del förenat med vissa nackdelar. Genom att betalningen fördelas på flera år löper säljaren stor risk att köparens solvens försämras. Säljaren bör därför tillförsäkra sig bankgaranti, pantbrev, borgen eller annan säkerhet för livräntans nuvärde.[2] Säljaren gör också — särskilt i inflationstider — klokt i att knyta utbetalningarna till någon indexserie, t ex K-index eller A-index.

Man ser ibland livräntekonstruktioner där man lagt en viss årlig ränta på livräntan i syfte att tillförsäkra säljaren ett inflationsskydd. Det kan finnas skäl att varna för sådana konstruktioner, särskilt i de fall då den överlåtna egendomen består av en fastighet och räntan knutits till det sammanlagda värdet av utestående livräntebelopp. Likheten mellan en sådan livräntekonstruktion och en s k säljarrevers är tvivelsutan slående. Risk kan med andra ord föreligga att skattedomstolarna anser att fråga är om en säljarrevers och alltså tar de sammanlagda årliga livräntebeloppen till beskattning på en gång hos säljaren såsom köpeskillingslikvid. Konsekvensen härav bör då bli att köparen förlorar sin rätt till avdrag för livräntebeloppen men å andra sidan erhåller ett med de sammanlagda livräntebeloppen förhöjt ingångsvärde. Ett alternativ i de fall man vill inflationsskydda sig genom en räntekonstruktion kan vara att räkna ut räntan på det sammanlagda värdet av utestående livräntebelopp under utbetalningstiden och lägga ihop dessa poster, dvs den sammanlagda räntan och det sammanlagda värdet av utestående livräntebelopp, varefter det sammanlagda beloppet slås ut på det antal år som livräntan skall utgå.

Man ser också livräntekonstruktioner i samband med överlåtelse av *en del av tillgångarna i en enskild rörelse.* Det finns skäl att varna för livräntekonstruktioner även i sådana sammanhang. Omfattar överlåtelsen inte hela tillgångsbeståndet, har säljaren ju kvar förvärvskällan. Det betyder normalt att summan av livräntebeloppen kommer att tas till beskattning på en gång i rörelse, oavsett hur lång tid man tagit till för utbetalningarna. Det är m a o fråga om fordringar i rörelse som drivs enligt bokföringsmässiga grunder.

Med hänsyn till det hasardbetonade moment som ligger i säljarens livslängd bör denne regelmässigt försäkra sig om att livräntan — om den är tidsbegränsad — utgår till hans rättsinnehavare för den händelse han skulle avlida innan livränteutbetalningarna skall upphöra.[3] En klausul med sådant innehåll medför dock den nackdelen att rätten till livräntan skall upptas såsom tillgång i bouppteckningen efter säljaren. Värderingen sker därvid med tillämpning av 23 § D och tabellerna II och III i lagen om arvsskatt och gåvoskatt.

En försäljning av egendom — vare sig fråga är om fastighet, aktier, andelar eller tillgångarna i enskild rörelse — mot livränta eller därmed jämförligt vederlag bör från säljarens synpunkt alltid kombineras med en kontant fast köpeskilling som åtminstone svarar mot anskaffningskostnaderna respektive



Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-07 17:23:10

bokförda värdet för egendomen. Denna fasta del blir ju — eftersom ingen vinst görs på försäljningen — skattefri eller omvänt, den avdragsgilla av beskattade medel gjorda anskaffningen av egendomen går eljest förlorad.

En livränta kan överlåtas. Därvid bör dock stadgandet i 53 § 4 mom KL, som avser att förhindra bl a att de generella begränsningarna kringgås, uppmärksammas. Sker överlåtelsen i form av gåva, skall gåvans värde jämlikt 23 § D och 43 § lagen om arvsskatt och gåvoskatt beräknas med ledning av de till denna lag fogade tabellerna II och III.

Rätten att uppbära en egendomslivränta är en förmögenhetstillgång och skall som sådan upptas i säljarens förmögenhetsbilaga i självdeklarationen (RÅ 1958 Fi 428). Värderingen sker enligt 4 § och anv till 4 § lagen om förmögenhetsskatt jämte de till denna lag fogade tabellerna II och III. Köparen är å andra sidan berättigad till avdrag med samma belopp såsom skuld i sin förmögenhetssammanställning.

I detta sammanhang bör också nämnas, att livränta som utges till här i riket inskränkt skattskyldig inte är skattepliktig här i Sverige. Den kan dock vara skattepliktig i det land där säljaren är bosatt.

Här skall slutligen nämnas, att i motionerna 1979/80: 468 och 1598 hemställts om åtgärder mot missbruk av livränta som vederlag. I den sistnämnda motionen anförs bl a följande:

> Det förekommer ibland vid försäljning av främst jordbruksfastighet att en del av vederlaget utgår i form av en livränta som utbetalas årligen med ett visst belopp under en följd av år. Sådana transaktioner har tidvis rönt stor uppmärksamhet i massmedia.
>
> Detta förfarande kan enligt vår mening vara berättigat i en del fall, nämligen när säljare för sin utkomst varit beroende av jordbruksfastigheten och väljer att ta ut en del av den värdestegring som uppkommit genom nedlagt arbete i form av en årlig livränta för att ekonomiskt trygga ålderdomen. I vissa andra fall är det emellertid uppenbart att detta inte har varit den egentliga orsaken till förfaringssättet utan att det snarare varit fråga om att uppnå särskilda fördelar vid beskattningen.
>
> Enligt vår mening bör denna typ av missbruk av förfaringssättet förhindras genom lagstiftning. Det bör ankomma på regeringen att utforma förslag till lagstiftning med vars hjälp missbruk kan förhindras genom att en gräns dras mellan sådana överlåtelser där livränta kan vara motiverad och andra överlåtelser.

Skatteutskottet, som behandlade motionerna i betänkande 1979/80:42 anförde bl a:

> Som 1972 års skatteutredning konstaterade i sitt slutbetänkande erbjuder egendomslivräntorna särskilda svårigheter som har belysts i tidigare utredningsarbete och även i den proposition som låg till grund för de ändringar i lagstiftningen som genomfördes 1973. Svårigheterna består bl.a. i att erhålla en tillfredsställande gränsdragning mellan å ena sidan livräntor som kan anses motiverade av skäl som bör godtas även vid beskattningen och å andra sidan övriga utbetalningar i denna form. Det är också svårt att för det begränsade antal fall som bör hänföras till den sistnämnda kategorin utforma praktiska regler som inte alltför lätt kan kringgås.
>
> Samtidigt kan framhållas att motionerna berör frågor som delvis ingår i den pågående översynen (B 1980:33) av beskattningsreglerna för familjeföretag.
>
> Utskottet som inte kan tillstyrka motionerna utgår från att regeringen uppmärksamt följer utvecklingen på detta område och omprövar reglerna om de praktiska erfarenheterna kan anses



Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-07 17:23:10

motivera detta. Vad utskottet anfört med anledning av motionerna bör ges till känna för regeringen.

## IV. Utgör egendomslivränta A-inkomst eller B-inkomst för säljaren?

En ofta diskuterad fråga är om egendomslivränta utgör A-inkomst eller B-inkomst för säljaren. I denna fråga kan till en början hänvisas till gällande lagtext. I 9 § 3 mom andra stycket lagen om statlig inkomstskatt stadgas sålunda:

> Med A-inkomst förstås inkomst av tjänst, dock icke periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk intäkt som avses i 31 § kommunalskattelagen, samt inkomst av jordbruksfastighet och rörelse om den skattskyldige varit verksam i förvärvskällan i ej blott ringa omfattning. Med B-inkomst förstås övriga inkomster.

Enligt 31 § KL likställs med tjänst dels rätt till livränta som utgår annorledes än på grund av försäkring, dels rätt till periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk intäkt, i den mån beloppet inte är undantaget från skatteplikt enligt 19 § KL. Av 32 § 1 mom första stycket KL framgår vidare att till intäkt av tjänst hänförs bl a livränta som utgår annorledes än på grund av försäkring samt periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk intäkt som avses i 31 § KL.

Fråga uppkommer nu om egendomslivränta utgör ”livränta som utgår annorledes än på grund av försäkring” eller ”periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk intäkt som avses i 31 § KL”. I det första fallet blir — med hänsyn till utformningen av stadgandet i 9 § 3 mom andra stycket lagen om statlig inkomstskatt — livräntan att anse som A-inkomst. I det senare blir livräntan att betrakta som B-inkomst, eftersom periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk intäkt jämlikt 19 § jämfört med punkt 5 anv till 46 § KL i regel *inte* är undantagen från skatteplikt. Är m a o alla andra förutsättningar för en livränta uppfyllda, blir den i det senare fallet att anse som B-inkomst.

Meningarna är delade om vilken lokution som är tillämplig och om egendomslivränta sålunda är A-inkomst eller B-inkomst.

I RSV:s handledning för taxering 1980 (s 194 f) anförs bl a följande:

> Inkomstslaget tjänst utgör alltid en enda förvärvskälla. All inkomst av tjänst utom periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk intäkt är A-inkomst. Den i 31 § KL gjorda definitionen av vad som är att hänföra till periodiskt understöd å ena sidan och till annan inkomst av tjänst å andra sidan är därvid normgivande.
>
> Sådana inkomster som pension samt sådan livränta och försäkringsersättning, som enligt KL beskattas som inkomst av tjänst, samt undantagsförmån är således A-inkomst.
>
> I fråga om pension kan sägas att sådan i princip kan ses som ersättning för tidigare utfört arbete och hänförs därför till A-inkomst. Härigenom kommer också makar, som beskattas individuellt, att beskattas på samma sätt då någon av dem pensioneras.
>
> Pension förekommer på grund av tjänst och frivillig försäkring eller kan ha avtalats vid överlåtelse av t ex en rörelse. I flertalet fall torde det dock förhålla sig så, att pension och livränta av det-



Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-07 17:23:10

ta slag har anknytning till eget arbete som tidigare bedrivits i rörelse eller tjänst. Alla slag av pensioner och livräntor behandlas därför som A-inkomst. Detsamma gäller undantagsförmåner.

Periodiska understöd och därmed jämförliga periodiska utbetalningar har en annan karaktär och motiveras i regel inte av någon arbetsprestation av understödstagaren. De utgör därför B-inkomst.

Frågan om ett såsom inkomst av tjänst deklarerat belopp är A-inkomst eller ej kan dock i vissa fall vara tvivelaktig. Olika situationer kan här tänkas uppkomma. En i deklarationen såsom pension, lön e d rubricerad inkomst kan således tänkas i stället rätteligen utgöra periodiskt understöd eller inkomst av kapital (förtäckt aktieutdelning).

Det ifrågavarande uttalandet av RSV är gynnsamt för de skattskyldiga och bör givetvis åberopas i de fall frågan om A-inkomst eller B-inkomst kan komma upp. Jag tvivlar emellertid på att uttalandet är riktigt. I flera mål (se t ex RÅ 1957 Fi 2467 och RÅ 1965 Fi 1348, refererat ovan) har nämligen RR ansett livräntebeloppen utgöra ”periodisk intäkt”. RR har m a o inte fallit tillbaka på livräntelokutionen. Konsekvensen härav bör — om frågan kommer upp till RR — bli att livräntebeloppen alltid bedöms som B-inkomst hos säljaren. Något utrymme för bedömningar om livräntan har anknytning till eget arbete, som tidigare bedrivits av säljaren i exempelvis en rörelse, skulle alltså inte finnas.

**V. Kan köparen bli ansvarig för säljarens skatt på egendomslivränta?**

Som vi tidigare sett utgör livränta som avses i punkt 5 anv till 46 § KL en avdragsgill periodisk utbetalning som för mottagaren/säljaren är skattepliktig intäkt av tjänst.

Förutom enligt punkt 5 anv till 46 § KL kan avdrag för periodiska utbetalningar medges även i förvärvskällorna jordbruksfastighet (22 § KL), annan fastighet (25 § KL) och rörelse (29 § KL). Sådana periodiska utbetalningar är knutna till anställning i respektive förvärvskälla.

3 § 1 mom uppbördslagen anvisar, att skattskyldig skall utgöra preliminär skatt med belopp, vilket så nära som möjligt kan antas motsvara i den slutliga skatten ingående särskilt uppräknade skatter och avgifter. I 3 § 2 mom uppbördslagen anges att preliminär skatt utgår som preliminär A-skatt eller preliminär B-skatt.

I samma moment, punkt 1 respektive 2, sägs vidare följande:

Preliminär A-skatt skall . . . utgöras för sådan inkomst av tjänst, vilken helt eller delvis utgår i penningar och vilken hänför sig till den skattskyldiges huvudsakliga arbetsanställning eller eljest utgör hans huvudsakliga inkomst av tjänst . . . Med tjänst likställs i denna lag rätt till livränta som utgår annorledes än på grund av försäkring ävensom sådant periodiskt understöd eller sådan därmed jämförlig periodisk intäkt, varför givaren enligt 22, 25 eller 29 § KL är berättigad till avdrag.

Preliminär B-skatt skall för inkomståret utgöras av skattskyldig, som icke har att erlägga preliminär A-skatt enligt 1 . . .

Enligt 39 § 1 mom första stycket uppbördslagen skall — vid utbetalning av



Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-07 17:23:10

kontant belopp, som för mottagaren (arbetstagaren) utgör sådan inkomst av tjänst som i 3 § 2 mom under 1 första och andra styckena avses (lön) — den som utbetalar beloppet (arbetsgivaren) göra avdrag för betalning av preliminär A-skatt som arbetstagaren har att erlägga (skatteavdrag).

Trots att mottagaren/säljaren är skattskyldig för utbetalade livräntebelopp såsom för inkomst av tjänst omfattar — såsom ovan framgått — preliminär A-skatt enligt 3 § 2 mom punkt 1 uppbördslagen *inte* sådan periodisk intäkt som utbetalats jämlikt punkt 5 anv till 46 § KL. Utbetalaren av livräntan (köparen) skall således inte göra något avdrag för preliminär A-skatt. Härav följer att någon arbetsgivaransvarighet ej heller kan inträda.

**VI. Utgår stämpelskatt på egendomslivränta i samband med fastighetsförvärv?**

Som torde ha framgått av det föregående beaktas inte kapitalvärdet av en livränta vid beräkning av skattepliktig realisationsvinst vid försäljning av fastighet. Det betyder, å andra sidan, att värdet inte heller inräknas i köparens anskaffningskostnad för fastigheten.

Man frågar sig då om samma princip skall tillämpas vid tingsrättens beräkning av stämpelskatt på fånget.

Enligt 7 § stämpelskattelagen skall stämpelskatten utgå med 1,5 procent av egendomens värde om denna förvärvas av fysisk person. Som egendomsvärde skall enligt 8 § 1 mom samma lag gälla taxeringsvärdet året före det år, då lagfart söks eller, vid köp, köpeskillingen om denna är högre än taxeringsvärdet. I denna del och i övrigt innehåller 8 § 1 mom första och andra styckena stämpelskattelagen bl a följande:

> Vid köp, där köpeskillingen överstiger taxeringsvärdet och i förekommande fall värde av tillbehör till fastighet som nyss sagts, skall dock egendomens värde anses motsvara köpeskillingen. Därvid skall i denna icke inräknas rätt till avkomst eller annan förmån av egendomen, som förbihållits säljaren.
>
> Vad i första stycket sagts om värderingsgrunden vid köp skall, i den mån det är möjligt, tillämpas även eljest, när förvärv sker mot vederlag.

I litteraturen (se Lindberg — af Sandeberg: Stämpelskatt hos inskrivningsmyndighet, (1974 s 30—32) hävdas att — vid tillämpningen av 8 § 1 mom andra stycket stämpelskattelagen — ”varje form av vederlag skall medräknas om det är möjligt att beräkna vederlagets värde. För värderingen av lös egendom, exempelvis aktier, lösa saker och *rätt till livränta*, torde därvid reglerna i 23 § AGL kunna analogivis tillämpas. I praxis har i vederlaget inräknats även belopp vilket betecknats som flyttningskostnad (NJA 1971 s 349) eller intrångsersättning (Västra Sverige 11.11.1971 SÖ 122 och Nedre Norrland 15.11.1971 avd 2 SÖ 82).”

I lantbruksstyrelsens skrift Värdering av jordbruksfastighet (Allmänna råd 1979:2), s 71, anförs följande i den berörda frågan:



Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-07 17:23:10

Huruvida kapitalvärdet av livränta skall inräknas i köpeskillingen i detta sammanhang är oklart, och praxis synes variera. I de fall kapitalvärdet har inräknats i köpeskillingen har värdet beräknats med hjälp av tabellerna i förmögenhetskattelagen.[4]

Mycket talar för att — särskilt som 8 § stämpelskattelagen fått en otydlig utformning — samma omständigheter bedöms lika, oavsett vilken skattefråga de rör. Beaktar man inte livräntan vid beräkning av skattepliktig realisationsvinst, borde den heller inte beaktas vid beräkningen av stämpelskatt på fånget. De skattskyldiga bör rimligen kunna kräva att det är konsekvens i skattesystemet.

Nu anförda argument har dock inte vunnit något gehör i ett hovrättsavgörande från 1974 (Skåne 1974-05-28 SÖ 2101). I detta mål beräknade hovrätten stämpelskatten på livräntans kapitaliserade värde med följande motivering: ”Den i köpehandlingen utfästa livräntan, vilken ej är att betrakta såsom en säljaren förbehållen avkomst eller annan förmån av den sålda egendomen, har utgjort ett vederlag för fastigheten av sådan art, att värdet därav måste anses skola inräknas i köpeskillingen vid bestämmandet av stämpelskatt vid förvärvet.”

## VII. Några synpunkter på egendomslivränta i samband med försäljning av aktier och andelar

Ett förvärv av aktierna eller andelarna i ett företag som drivs i form av aktiebolag eller handelsbolag är i regel svårt att finansiera för en fysisk person. Saknar köparen erforderligt kontantkapital, måste han låna detta. Låneförbudet i aktiebolagslagen omöjliggör numera — om inte omständigheterna är sådana att dispens kan erhållas — lån från bolaget för att finansiera ett köp av detsamma. Under sådana förhållanden och med våra höga marginalskatter är det i många fall så gott som omöjligt att finansiera köpet med ett lån på kreditmarknaden. För att klara amorteringar och räntor på lånet måste köparen ofta göra orimligt stora uttag ur företaget, vilket kan äventyra dess fortsatta drift.

På grund av det anförda är det inte ovanligt att aktierna eller andelarna överlåts på så sätt, att köparen förbinder sig att — helt eller delvis — utge köpeskillingen i form av en livränta under säljarens återstående livstid eller under en viss bestämd tidsrymd.

Även vid förvärv av aktier eller andelar genom periodiska utbetalningar som utgör livränta eller därmed jämförligt vederlag är de bestämmelser, som i det föregående redogjorts för, tillämpliga. Säljaren kommer alltså att beskattas för de periodiska utbetalningarna såsom för inkomst av tjänst och köparen blir berättigad till avdrag för utbetalningarna såsom allmänt avdrag. Det sagda kan exemplifieras med ett par rättsfall.

*RSN 1965 nr 6:7:* Sökanden ägde 230 aktier i ett aktiebolag. Resterande 170 aktier i bolaget ägdes av sökandens far, som var född 1883. Fadern ägde vidare ett par fastigheter. I en av dessa drev



Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-07 17:23:10

bolaget sin rörelse. Aktiernas nominella värde var 100 kr per styck och deklarationskursen 1 800 per styck. Fastigheternas taxeringsvärden var 200 000 resp 3 000 000 kr och inteckningsskulderna uppgick till 100 000 resp 2 358 000 kr. — Då sökanden redan förut var majoritetsägare i bolaget och då ledningen av bolagets skötsel övergått på honom, önskade fadern till sökanden sälja såväl de 170 aktierna som de båda fastigheterna. Såsom köpeskilling skulle sökanden lämna fadern en utfästelse om en livsvarig livränta på belopp, vars kapitaliserade värde motsvarade värdet på aktierna enligt deklarationskursen resp taxeringsvärdet på fastigheterna. Sökanden anhöll om förhandsbesked, huruvida de ifrågakomna årliga livränteutbetalningarna utgjorde för honom vid inkomsttaxeringen avdragsgill utgift. *RSN* meddelade den 26 februari 1965 följande förhandsbesked: RSN finner, att ifrågakomna utbetalningar utgör köpeskilling för aktier och fastigheter. RSN finner vidare att enbart den omständigheten, att köpeskillingen betalas i form av en livsvarig livränta till säljaren och sålunda fördelas till betalning under dennes återstående livstid, icke kan föranleda att utbetalningarna skola hänföras till sådant periodiskt understöd eller sådan därmed jämförlig periodisk utbetalning, som avses i 46 § 2 mom 1) KL och 4 § 1 mom SI. På grund härav och då annat förhållande av beskaffenhet att medföra avdragsrätt enligt nämnda författningsrum icke åberopats, förklarar RSN, att sökanden icke är berättigad till avdrag vid inkomsttaxeringen för sagda utbetalningar. *RR:* Enär, oavsett att livräntan utgör köpeskilling för aktier och fastigheter, de årliga utbetalningarna äro att hänföra till sådana periodiska utbetalningar, som avses i 46 § 2 mom KL och 4 § 1 mom SI, prövar RR rättvist att, med ändring av RSN:s förhandsbesked, förklara sökanden berättigad att åtnjuta avdrag för utbetalningarna vid sin inkomsttaxering.

*RÅ 1974 A 1033—1036:* A, född 1894, sålde genom köpeavtal den 19 januari 1961 sin andel i ett handelsbolag, som hon varit delägare i sedan 1943. Köpeskillingen, 10 000 kr, betalades kontant. Handelsbolagets rörelse skulle efter överlåtelsen uppgå i ett annat handelsbolag, som genom ett samma dag upprättat avtal anställde A för en tid av 10 år, räknat från den 1 januari 1961, utan skyldighet för henne att fullgöra arbetsprestationer utöver hennes egen önskan. Lönen, som bestämdes till 3 700 kr per år, skulle vid A:s frånfälle under avtalstiden utbetalas till hennes rättsinnehavare. *TN, PN* och *KR* upptog torts A:s invändning om att ”lönen” utgjorde del av köpeskillingen för andelen och således var skattefri, beloppet 3 700 kr till beskattning som inkomst av tjänst vid envar av taxeringarna. *RR* lämnade A:s besvär utan bifall och yttrade: Med hänsyn till vad som överenskommits mellan A och handelsbolaget rörande betingelserna för de årliga utbetalningarna får beloppet 3 700 kr anses utgöra sådan periodisk intäkt, för vilken A jämlikt 31 § KL är skattskyldig såsom för inkomst av tjänst.

En överlåtelse av aktier eller andelar mot livränta eller därmed jämförligt vederlag bör liksom eljest vid livräntekonstruktioner från säljarens synpunkt alltid kombineras med en kontant fast köpeskilling som åtminstone svarar mot anskaffningskostnaderna för aktierna eller andelarna. Denna fasta del blir ju — eftersom ingen vinst görs på försäljningen — skattefri eller omvänt, den avdragsgilla av beskattade medel gjorda anskaffningen av aktierna går eljest förlorad.

Den kontanta fasta köpeskillingen för aktierna eller andelarna blir anskaffningskostnad för köparen. Däremot får han inte i anskaffningskostnaden för aktierna eller andelarna räkna in kapitalvärdet av livräntan. Den erhåller han ju i stället avdrag för såsom allmänt avdrag.

Det här problemet kan man emellertid — när det gäller handelsbolag — enklast lösa på det sättet, att säljaren före försäljningen gör ett kapitaluttag ur bolaget, varigenom kapitalbehållningen och därigenom också anskaffnings-



Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-07 17:23:10

kostnaden nedbringas till ett minimum. Då behöver i många fall inte heller livräntekonstruktioner tillgripas.

Den omständigheten att överlåtelsen inte omfattat andel i handelsbolag utan inkråmet däri har inte heller förändrat livräntekonstruktionens skattemässiga bedömning.

*RÅ 1949 Fi 926:* Nedre Norrlands Slakteriförening u p a förvärvade 1942 varulager och inventarier, som ingick i ett kommanditbolags charkuterirörelse. Föreningen förband sig i samband därmed att anställa bl a H — i vars namn kommanditbolaget drevs — mot en årlig lön av 5 000 kr under 10 års tid. Om H avled innan 10 år förflutit från avtalsdagen, skulle varje år ett belopp som svarade mot årslönen utbetalas till hans rättsinnehavare intill dess sammanlagt 10 år förflutit från nämnda dag. *MKPN och KR* vägrade vid 1943 års taxering avdrag för det till H under 1942 utbetalade beloppet. *RR* medgav avdraget, enär vad i målet förekommit icke kunde anses ha innefattat tillräcklig anledning att förvägra föreningen avdrag för omförmälda såsom löneförmån betecknade utbetalning.

*RÅ 1956 Fi 1839:* K och övriga bolagsmän i ett handelsbolag förband sig genom ett avtal den 30 maj 1945 att på ett blivande aktiebolag överlåta handelsbolagets rörelse med tillgångar och skulder per den 1 januari 1945. Köpeskillingen för bolagsmännens andel utgjorde 75 000 kr, varav K erhöll 15 000 kr kontant och 60 000 kr i form av aktier i aktiebolaget. Dessutom skulle K eller hans arvingar erhålla pension från aktiebolaget under 10 år att utgå fr o m den tidpunkt som K eller arvingarna ägde bestämma. Dessförinnan skulle K vara anställd hos aktiebolaget mot en årlig lön av 12 000 kr. — K avled den 25 januari 1951 och efterlämnade två döttrar som arvingar. Dödsboet efter K blev vid 1952 års taxering beskattat för ett belopp av 6 508 kr, som enligt avtalet den 30 maj 1945 utbetalats från aktiebolaget som pension sedan sådan efter K:s död börjat utgå. Invändning hade gjorts att pensionen utgjorde avbetalning på köpeskillingen för handelsbolagets rörelse.

Huruvida det är möjligt att genom livränta överlåta inkråmet i ett aktiebolag på samma sätt är mer tveksamt. Det är dock inte uteslutet i fåmansbolag, eftersom skattedomstolarna ofta tillämpar ”genomsyn” i sådana företag.

Vid inkråmsöverlåtelse mot livränta måste dock — liksom vid överlåtelse av tillgångarna i enskild rörelse (se ovan) — överlåtelsen omfatta hela inkråmet. Eljest finns ju förvärvskällan kvar, vilket torde omöjliggöra en livräntekonstruktion.

I både det rena livräntefallet och då utbetalningarna skall utgå under ett visst bestämt antal år blir som vi sett utbetalningarna avdragsgilla. Är det köparen av aktierna eller andelarna som lämnar utfästelsen, får han avdrag för utgivet belopp såsom allmänt avdrag. Utfäster sig bolaget att göra utbetalningarna, sker avdraget som omkostnad i förvärvskällan. Fråga uppkommer då i det senare fallet om köparen av aktierna eller andelarna skall anses skattskyldig för de av bolaget utbetalade beloppen såsom en från bolaget åtnjuten förmån. Svaret på denna fråga torde framgå av följande rättsfall:

*RÅ 1959 Fi 102:* Enligt avtal den 1 juni 1950 förvärvade T hälften av aktiekapitalet eller 400 aktier i ett bolag för 250 000 kr av en person F. Som villkor för förvärvet gällde bl a att F, som var chef i bolaget, lämnade sin befattning den 1 juli 1950 samt att T garanterade, att bolaget tillerkände F en årlig pension från den 1 januari 1951 med 7 500 kr att utgå under 10 år. Bolaget beslöt den 30 december 1950 att tillerkänna F pension enligt avtalet. Om F avled före den 1 januari 1961, skulle pensionen tillfalla hans rättsinnehavare för tiden till sistnämnda dag. *PN och KR* ansåg vid



Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-07 17:23:10

1952 års taxering att vad bolaget utbetalat till F under 1951 utgjorde del av köpeskillingen för aktierna och beskattade T för beloppet 7 500 kr såsom skattepliktig inkomst för denne. T invände bl a att F varit chef för företaget sedan 1930, varför det var naturligt att han fick pension från bolaget, *RR* undanröjde den ifrågavarande beskattningen, enär det av F uppburna beloppet, 7 500 kr, med hänsyn till omständigheterna i målet finge betraktas icke såsom del av köpeskillingen för de försålda aktierna utan såsom en till pension hänförlig utbetalning på grund av hans tidigare anställning hos bolaget, samt vid sådant förhållande T icke kunde anses ha genom utbetalningen åtnjutit skattepliktig inkomst från bolaget.

*RÅ 1962 ref 14:* R, som tillsammans med en bror drivit rörelse i handelsbolag, förvärvade efter broderns död dödsboets andel i bolaget. I samband därmed förband sig R enligt avtal den 12 februari 1953 att utge ett belopp av 135 000 kr, motsvarande broderns andel i handelsbolaget. Vidare förband sig R att till broderns änka och hennes familj årligen under 10 år utbetala 10 000 kr, räknat från den 1 januari 1953. Per sistnämnda dag överlät R bolagets tillgångar och skulder till ett nybildat aktiebolag, vari R förvärvade 99 av aktiebolagets 130 aktier. Under beskattningsåret 1954 utbetalade aktiebolaget i anledning av R:s åtagande gentemot änkan 10 000 kr till henne. *RR:* På grund av vad i målet förekommit måste aktiebolagets utbetalande av omförmälda belopp å 10 000 kr anses hava skett för R:s räkning och R till följd därav vara skattskyldig för beloppet såsom för en från bolaget åtnjuten förmån. Med hänsyn till längden av den tid, varunder de årliga utbetalningarna skola fortgå, samt till villkoren i övrigt för andelsförvärvet får R emellertid anses berättigad till avdrag med enahanda belopp såsom för sådan periodisk utbetalning som avses i 46 § 2 mom KL.

[1] Till skattepliktig inkomst enligt 19 § KL räknas ej periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk intäkt, i den mån givaren enligt 20 § eller punkt 5 anv till 46 § samma lag inte är berättigad till avdrag för utgivet belopp.

[2] Beträffande bankgaranti bör observeras att sådan inte får ställas på längre tid än 10 år (se t ex 32 § sparbankslagen). Säkerhet för livräntan mot pantbrev i den överlåtna fastigheten kan — t ex då köparen i sin tur skall sälja fastigheten men även fortsättningsvis svara för livräntan — innebär vissa begränsningar i handlingsfriheten. — En annan form av säkerhet kan vara att köparen tecknar en engångsbetald livförsäkring (gärna livränteförsäkring) och pantförskriver denna till säljaren. Köparen kan då inte lyfta utfallande livräntebelopp utan säljarens medgivande.

[3] Eftersom man inte kan avtala om en egendomslivränta till en säljare som är under 18 år, kan man fråga sig om köparen skulle förlora sin avdragsrätt om livräntan efter säljarens död i samband med arvskifte efter honom skulle tillskiftas omyndig delägare. Så torde bli fallet. En köpare bör därför försöka få in en klausul i köpeavtalet om att — därest livräntan i samband med dödsfall tillskiftas person under 18 år — det årliga livräntebeloppet skall sänkas med belopp motsvarande exempelvis köparens marginalskatt därpå. Ett alternativ kan vara att i köpeavtalet ta in ett förbud mot överlåtelse av livräntan till omyndig person.

[4] Enligt uppgift lär t ex inskrivningsmyndigheterna i Stockholms och Malmö tingsrätter ta ut stämpelskatt på kapitaliserade värdet av livränta, medan detta exempelvis inte sker vid Uppsala tingsrätt.



Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-07 17:23:10